

3
2
7

CS Z-12(1,87)

Učební osnovy základní školy : dějepis 5. - 8. ročník / Ministerstvo
Školství České Socialistické Republiky. [Odpovědná red.: Nad'a Mýtinová]. -
Vyd. 1. - Praha : Státní Pedag. Nakl., 1987. - 47 S.

Einheitssacht.: Lehrplan <Česká SR> / Geschichte / 1987

Dt. Titelübers.: Lehrpläne für die Grundschule : Geschichte 5. - 8.

Jahrgang

Als Fotokopie vorhanden

Nr. 111 3002 - Nr. 14-615-87

2003/1555

Učební osnovy základní školy

DĚJEPIS
5.-8. ročník

Georg-Eckert-Institut
für Internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
Schulbuchbibliothek

2003/1555

CS
Z-12
(1,87)

Učební osnovy zpracoval Výzkumný ústav pedagogický v Bratislavě a Výzkumný ústav pedagogický v Praze ve spolupráci s odbornou předmětovou komisí dějepisu.

Předseda komise: doc. PhDr. Marian Skladaný, CSc. — Komenského univerzita v Bratislavě
Tajemník komise: PhDr. Anna Kováčová, CSc. — Výzkumný ústav pedagogický v Bratislavě. K návrhu učebních osnov se vyjadřovala příslušná ministerstva, ústavy ČSAV, další vědecké instituce, vysoké školy, KPÚ, OPS a zástupci z řad učitelů a pedagogické praxe.

Kaňkova
Výzkumného ústavu pedagogického
v Praze

Schválilo ministerstvo školství ČSR dne 15. července 1986, č. j. 21 557/86-200, jako učební osnovy pro 2. stupeň základních škol

© Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1987

Předmět	Ročník								Celkem
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	
Mateřský jazyk a literatura ¹	9	9	9	9	5	5	4	4	54
Ruský jazyk	—	—	—	—	4	3	3	3	13
Prvouka	2	2	—	—	—	—	—	—	4
Vlastivěda	—	—	1	2	—	—	—	—	3
Dějepis	—	—	—	—	2	2	2	2	8
Občanská nauka	—	—	—	—	—	1	1	1	3
Zeměpis	—	—	—	—	2	2	1	2	7
Matematika	4	5	5	5	5	5	5	5	39
Přírodověda	—	—	2	2	—	—	—	—	4
Přírodopis	—	—	—	—	2	2	2	2	8
Fyzika	—	—	—	—	—	2	2	2	6
Chemie	—	—	—	—	—	—	2	2	4
Hudební výchova a zpěv	1	1	1	1	1	1	1	—	7
Výtvarná výchova	1	1	2	2	2	2	1	1	12
Psaní	—	1	1	—	—	—	—	—	2
Pracovní vyučování	1	1	1	1	2	2	2	2	12
Tělesná a sportovní výchova ²	2	2	2	2	2	2	2	2	16
Povinně volitelný předmět ³	—	—	—	—	—	—	2	2	4
Celkem	20	22	24	24	27	29	30	30	206
Nepovinné předměty ⁴	1	1	1	1	2	2	2	2	12
Nepovinný cizí jazyk ⁵	—	—	—	—	3	3	3	3	12
Zájmové kroužky	—	—	2	2	2	2	2	2	12

Poznámky:

- ¹ V 1. ročníku se v českém jazyce vyučuje též psaní.
- ² Pro zdravotně oslabené žáky zdravotní tělesná výchova.
- ³ Další cizí jazyky; konverzace v ruském jazyce; základy techniky; technická praktika; chemicko-biologická praktika; fyzikálně chemická praktika; matematicko-fyzikální praktika.
- ⁴ V 1.—4. ročníku:
Pohybové hry; sborový zpěv.
V 5.—8. ročníku:
Cvičení z českého jazyka; cvičení z matematiky; sborový zpěv; hra na hudební nástroj; zpěv a pohybová výchova; výtvarná výchova; technická praktika; domácí nauky; zájmová tělesná výchova.
V 7.—8. ročníku:
Konverzace v ruském jazyce; matematicko-fyzikální praktika; fyzikálně chemická praktika; chemicko-biologická praktika.
V 1.—8. ročníku:
Slovenský jazyk pro děti slovenské národnosti zařazené ve třídách s českým vyučovacím jazykem; německý jazyk pro děti německé národnosti zařazené ve třídách s českým vyučovacím jazykem; řecký jazyk pro děti řecké (makedonské) národnosti zařazené ve třídách s českým vyučovacím jazykem.
- ⁵ V 5.—8. ročníku:
Anglický, francouzský nebo německý jazyk.

CÍLE A KONCEPCE PŘEDMĚTU

Postavení dějepisu v systému výchovy a vzdělávání na druhém stupni základní školy

Pojetí předmětu:

Dějepis je na základní škole výchovně vzdělávacím předmětem, který na základě vybraných historických jevů a událostí objasňuje hlavní směry vývoje lidské společnosti. Základem obsahu jsou didakticky zpracované poznatky historické vědy z oblasti hospodářských, politických, sociálních a kulturních dějin lidstva. Historický obsah je podkladem pro zobecnění a pro výklad zákonitostí vývoje lidské společnosti.

V souladu s polytechnickým charakterem základů všeobecného vzdělání spojuje dějepis poznávání s aktivní prací žáků. Ve všech fázích dějepisného vyučování jsou proto vědomosti a dovednosti s nimi pracovat rovnocennými složkami dějepisného vzdělávání. Ve spojení poznávání a činností se realizuje formativní cíl dějepisu.

Základním poznatkovým úkolem dějepisu na základní škole je seznámení s národními dějinami Čechů a Slováků a s dějinami Československa, začleněnými do historickoorientačního rámce obecných dějin.

Obsahem předmětu jsou vybrané historické události od nejstarších období do současnosti, s důrazem na hlubší poznání nejnovějších dějin přechodu od kapitalismu k socialismu. Čtyřletý kurs je strukturován podle společensko-ekonomických formací. Shrnutí a zhodnocení dějepisného poznání je připojeno k osnovným tematickým celkům, závěrečné poučení z dějin pro současnost a budoucnost je zařazeno na závěr 8. ročníku.

Návaznost na první stupeň základní školy:

Dějepis využívá poznatky z učiva vlastivědy ve 4. ročníku pro časovou a prostorovou orientaci žáků v národních i v regionálních dějinách, pro vytváření základů socialistického vlastenectví a třídního, proletářského postoje k historickým událostem.

Z výchovně vzdělávacích výsledků předmětů 1.—4. ročníku dějepis využívá a dále rozvíjí především soubor dovedností, které se staly součástí základů všeobecného vzdělání žáků: uvědomělé čtení, pohotové a výstižné slovní formulování myšlenek, slovní formulování zřetelných informací, popis pracovních postupů, řazení poznatků do souborů.

Mezipředmětové vztahy:

Dějepis vytváří pro ostatní vyučovací předměty možnost historického zařazení jejich poznatků do systému základů všeobecného vzdělání. Pro společenskovědní a estetickovýchovné předměty poskytuje historické hodnocení vývoje společnosti.

Dějepis využívá vědomostí, dovedností a pracovních návyků vytvářených ostatními předměty, rozvíjí je a zařazuje do svého výchovně vzdělávacího systému. Rozsah a úroveň vědomostí a dovedností získaných žáky v ostatních vyučovacích předmětech pomáhají vymezit didaktickou přiměřenost náročnosti dějepisného vyučování v jednotlivých ročnících. Jde především o jazykové a stylistické dovednosti z mateřského jazyka, o logickooperativní myšlenkové dovednosti z matematiky, o prostorovou orientaci a práci se zeměpisnou mapou, o základy estetického vnímání uměleckých děl z hudební a výtvarné výchovy. Ve spolupráci s občanskou naukou se realizuje zevšeobecnění poznatků pro aplikaci školního vzdělání do životní praxe a naopak.

Dějepisnému vyučování přispívají i mimoškolní zdroje informací — dětské a mládežnické časopisy a publikace, rozhlasové a televizní pořady. Jejich využívání učitel nejen organizuje, ale vede žáky k jejich soustavnému sledování.

Mezipředmětové vztahy uplatňované v celém souboru vyučovacích předmětů mají zvláštní význam ve výchově k vědeckému světovému názoru, socialistickému vlastenectví a internacionalismu, ve výchově estetické a branné.

Obsah dějepisu na druhém stupni základní školy

Pátý ročník

Je vstupem do soustavného dějepisného vzdělávání. Jeho naukově poznávací obsah tvoří obecné dějiny lidské společnosti od nejstarších období do počátků našich národních dějin.

Na vybraných obrazech historického vývoje jsou charakterizována jednotlivá období prvotně pospolné a otrokářské společnosti a přechod ke společnosti feudální. Zaměření obsahu pátého ročníku má charakter historického přehledu. Proto je nauková složka omezena na nejzákladnější informace.

Vzdělávací obsah ročníku sleduje vývoj člověka od nejstarších období přivlastňování základních životních potřeb k jejich výrobě a postupnému

zdokonalování. Zdůrazněn je význam obilnářství a následná dělba výroby na zemědělskou a řemeslnou.

Seznamuje s dějinami států spojených se vznikem otrokářského způsobu výroby a s dějinami ostatních oblastí spojených s dlouhodobým, postupným přechodem k feudálnímu výrobnímu způsobu. Objasňuje zákonitý vývoj výrobních sil a v návaznosti na určující výrobní síly rozvíjí obraz sociálních a politických vazeb lidské společnosti v období společnosti předtřídní a třídní. Souběžně naznačuje vývoj lidského myšlení, umění, vzdělávání a názoru na svět.

Klíčovým výsledkem dějepisného vzdělávání v pátém ročníku je poznání historického odkazu sledovaných období v lidské kultuře a vzdělanosti.

Šestý ročník

Zahrnuje epochu feudální společnosti od desátého století, její rozpad a počátky kapitalistické společnosti do osmnáctého století.

Historický obsah umožňuje soustavné sledování národních dějin na orientačním pozadí dějin obecných. Jejich vybrané úseky umožňují srovnávání národních a obecných dějin a objasňování příčin jejich nerovnoměrného vývoje, zvláště po průmyslové revoluci.

V rámci národních dějin feudálního období je výklad zaměřen na důsledky prohlubování rozdílů mezi výrobou zemědělskou a výrobou řemeslnou, manufakturní a na počátky výroby tovární. V souvislosti s tím je objasňován politický zápas mezi stavovským systémem vlády a systémem panovnického absolutismu pozdního feudalismu a počátek buržoazního systému kapitalistického. Jsou odhalovány příčiny, cíle a prostředky třídního boje poddaných v podmínkách feudalismu i počátků kapitalismu.

Šedmý ročník

Zahrnuje dějiny kapitalismu od jeho všeobecného nástupu do období druhé etapy všeobecné krize kapitalismu a počátky dějin socialistické společnosti. V národních dějinách postihuje vývoj od národního obrození našich národů do prvního desetiletí buržoazně demokratického Československa.

Dějepisný výklad objasňuje vývoj lidské společnosti po průmyslové revoluci a po vzniku nových společenských tříd, zápas mezi ideologií kapitalistického a komunistického uspořádání světa.

V rámci tohoto zápasu se rozvíjí národně osvobozenecský boj našich národů.

Vyvrcholením historického vývoje období sledovaného v sedmém

ročníku je první úspěšná socialistická revoluce v dějinách — Velká říjnová socialistická revoluce — a následný rozpad jednotného kapitalistického světa, prohloubení všeobecné krize kapitalismu a třídního zápasu mezi buržoazií a proletariátem.

Osmý ročník

zahrnuje dějiny socialistické společnosti a kapitalismu od třicátých let 20. století do současnosti v obecných i v národních dějinách.

Dějepisný výklad sleduje události od všeobecné hospodářské krize kapitalistického světa přes období boje proti fašismu a druhou světovou válku až po třídní rozdělení světa, rozpad koloniální soustavy, vznik světové socialistické soustavy a třetí fázi všeobecné krize kapitalismu. Objasňuje ideové kořeny světového zápasu o kolektivní bezpečnost a zachování míru, principy mírového soužití a vedoucí ideologické i politické postavení socialistické soustavy v čele s SSSR. Sleduje souběž socializmu s kapitalismem v oblasti vědy, techniky a výroby v nastupující vědeckotechnické revoluci.

V rámci tohoto obecného vývoje sleduje v národních dějinách cestu národů Československa od kapitalismu k socialismu a budování rozvinuté socialistické společnosti.

Výchovně vzdělávací cíle předmětu

Výchovné cíle a cíle rozvíjející osobnost žáka

V dějepisném vyučování na základní škole si žáci osvojují základy komunistického uvědomění a přesvědčení budoucích občanů socialistické společnosti. Z historického poznání zákonitého vývoje člověka a lidské společnosti jsou odvozeny základy marxisticko-leninské světonázorové, ideově politické orientace žáků. Na souboru vědomostí o přínosu našich národů pokrokovým idejím lidské společnosti se utváří socialistické vlastenecké cítění. Dějepis přispívá k vytváření schopnosti osobní postoje nejen formulovat, ale s využitím historických vědomostí je i obhajovat. Proto ke konečným cílům dějepisného vyučování patří dovednost operativně pracovat s poznatky a názory pohotově a přesvědčivě i srozumitelně formulovat. Tak vznikají emotivní vazby žáka na obsah i výsledky dějepisného vyučování.

Dějepis přispívá k naplnění cílů jednotlivých složek komunistické výchovy. Těžištěm jsou ty, které ke své realizaci vyžadují poznatky o vývoji člověka, lidské společnosti a jejich tvořivých sil. Svým obsahem

i metodami práce napomáhá dějepis vytvářet přesvědčení žáků o materiálním původu světa, o zákonitosti jeho vývoje a tvořivém podílu člověka na jeho přeměně. Objasňuje pokrokovou úlohu revolučních sil a zákonitost střídání společensko-ekonomických formací. Odhaluje historickou podmíněnost vzniku náboženství a jeho reakční úlohu jako nástroje třídní nadvlády.

Dějepis zdůvodňuje spojení minulosti se současností a budoucností, vedoucí postavení SSSR v zápase o vybudování socialistické společnosti a o zákonitě nevyhnutelnou komunistickou budoucnost světa. Objasňuje morální hodnoty lidské práce jako projev vztahu jedince ke světu a ke společnosti. Vytváří předpoklady pro pochopení morálních základů pracovního i bojového hrdinství.

Dějepis umožňuje historický pohled na vývoj umění, kultury a vzdělanosti, na jejich význam pro formování sociálních vazeb jednotlivce ke společnosti. Zdůrazněním historickovývojové vazby „člověk — společnost“ vytváří předpoklady pro postupné sociální zařazování žáků do společenských vazeb.

Historickým poučením nahrazuje dějepis žákům životní zkušenost, nutnou pro pochopení nezbytnosti ochrany a obrany společenského vlastnictví, životního prostředí, práce, životních a výrobních podmínek. Na historických příkladech se žáci učí rozeznávat spravedlivé a nespravedlivé války, aktivní a pasivní zápas o mír a mírové soužití.

Dějepisné vyučování vytváří poznatkové i emocionální zázemí socialistické občanské brannosti, rozumových i citových základů spojenectví se SSSR a ostatními státy socialistické soustavy. Je zdrojem poznání pokrokových bojových tradic našich ozbrojených sil.

Dějepis přispívá k pochopení nutnosti ochrany životního prostředí člověka před důsledky jeho vlastní činnosti. Orientuje aktivitu žáků na ochranu historických památkových objektů.

Struktura dějepisu na druhém stupni základní školy

5. ročník — 2 hodiny týdně — 66 hodin ročně	
Úvod do vyučování dějepisu	<u>3 hodiny</u>
I. Prvotně pospolná společnost (pravěk)	<u>11 hodin</u>
Shrnutí celku Prvotně pospolná společnost	(2 hodiny)
II. Otrokářská společnost (starověk)	<u>37 hodin</u>
Shrnutí celku Otrokářská společnost	(3 hodiny)
III. Přejít k feudální společnosti (středověk)	<u>12 hodin</u>
Shrnutí celku Přejít k feudální společnosti (středověk)	(2 hodiny)
Ročníkové shrnutí základních dějepisných poznatků	<u>3 hodiny</u>

6. ročník — 2 hodiny týdně — 66 hodin ročně	
Vstup do vyučování dějepisu v 6. ročníku	<u>3 hodiny</u>
III. Feudální společnost (středověk a počátek novověku)	<u>44 hodiny</u>
Shrnutí celku Feudální společnost	(2 hodiny)
IV. Přechod ke kapitalistické společnosti (novověk)	<u>15 hodin</u>
Shrnutí celku Přechod ke kapitalistické společnosti (novověk)	(2 hodiny)
Ročníkové shrnutí základních dějepisných poznatků	<u>4 hodiny</u>
7. ročník — 2 hodiny týdně — 66 hodin ročně	
Vstup do vyučování dějepisu v 7. ročníku	<u>3 hodiny</u>
IV. Kapitalistická společnost (novověk)	<u>42 hodiny</u>
Shrnutí celku Kapitalistická společnost (novověk)	(2 + 2)
V. Kapitalistická společnost a počátky socialistické společnosti (1. část)	<u>17 hodin</u>
Shrnutí celku Kapitalistická společnost a počátky socialistické společnosti (1. část)	(2 hodiny)
Ročníkové shrnutí základních dějepisných poznatků	<u>4 hodiny</u>
8. ročník — 2 hodiny týdně — 66 hodin ročně	
Vstup do vyučování dějepisu v 8. ročníku	<u>3 hodiny</u>
V. Kapitalistická společnost a počátky socialistické společnosti (2. část)	<u>25 hodin</u>
Shrnutí celku Kapitalistická společnost a počátky socialistické společnosti (2. část)	(2 hodiny)
VI. Socialistická společnost a všeobecná krize kapitalismu	<u>30 hodin</u>
Shrnutí celku Socialistická společnost a všeobecná krize kapitalismu	(1 hodina)
Ročníkové shrnutí základních dějepisných poznatků	<u>2 hodiny</u>
VII. Poučení z dějin pro současnost a budoucnost	<u>6 hodin</u>

Poznámka:

Počet 66 vyučovacích hodin pro jednotlivé ročníky je závazný. Rozpis vyučovacích hodin do tematických celků je pro učitele orientační. Hodiny určené pro vstupní a závěrečné opakování a pro tematická shrnutí jsou závazné a nemohou být využity k rozšíření počtů hodin pro prezentaci nového učiva.

Systém opakování je samostatnou součástí dějepisného vyučování. Hodiny vyčleněné v časově tematickém plánu pro opakování nemohou být použity jako časová rezerva.

VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ OBSAH DĚJEPISU

5. ročník

(2 hodiny týdně — 66 hodin ročně)

V ý c h o v n ě v z d ě l á v a c í c í l e :

Žáci se postupně seznámí:

- se základními důkazy o materiálním původu světa a člověka a o jejich vývoji
- se základními poznatky o zákonitosti tohoto vývoje v podmínkách uvědomělé produktivní činnosti člověka
- se souborem poznatků o sociálních důsledcích vývoje zajišťování životních potřeb člověka cestou od přivlastňovacího k produktivnímu hospodářství
- s doklady o příčinné souvislosti mezi rozvojem výroby, dělbou práce a sociálními rozdíly v postavení člověka ve společnosti od nejstaršího období až po vznik třídní společnosti a antagonistických tříd
- s poznatky o vztahu mezi úrovní výroby a úrovní myšlení člověka, se zvláštním zřetelem ke vzniku a vývoji názorů na svět a postavení člověka v něm
- s poznatky o odrazu třídních protikladů v oblasti sociální, politické, kulturní a ideové a s jejich důsledky pro cíle a prostředky třídních zápasů

Žáci si proto osvojí základní poznatky o těchto historických událostech a jevech

- o etapách vzniku a vývoje člověka
- o etapách vývoje lidské společnosti a jejich určujících znacích
- o etapách rozvoje výroby životních potřeb člověka
- o podmínkách vzniku třídní nerovnosti a třídní společnosti
- o podmínkách existence prvotně pospolné společnosti a příčinách jejího rozpadu
- o charakteristice a časovém vymezení etap prvotně pospolné společnosti
- o podmínkách vzniku třídní společnosti a státu
- o sociálních důsledcích oddělení zemědělské a řemeslné výroby
- o základních znacích otrokářského výrobního způsobu
- o vlivu otrokářského výrobního způsobu na rozvoj myšlení, umění a světového názoru

- o příčinách, cílech a prostředcích třídních bojů a válek v otrokářské společnosti
- o příčinách krize otrokářské společnosti a jejího zániku
- o časovém a územním vymezení etap vývoje otrokářské společnosti a o jejich charakteristice
- o podmínkách rozpadu prvotně pospolné společnosti ve střední Evropě a o vzniku základů feudálních vztahů
- o sociálních důsledcích feudálního způsobu výroby
- o příčinách tzv. stěhování národů a příchodu Slovanů na naše území
- o dějinách Velké Moravy a jejím významu pro vznik českého a slovenského národa
- o charakteristice a časovém a prostorovém vymezení období přechodu k feudalismu v počátcích našich národních dějin

Žáci postupně získají tyto dovednosti:

- uvědoměle číst text učebnice a orientovat se v jeho obsahu
- vyhledávat podle úkolů pro samostatnou práci určené informace
- prostorově se orientovat na mapě a slovně popisovat historické a geografické údaje
- sestavovat časové údaje do chronologické řady a připojovat k nim historické události, časově vymezovat historické jevy
- znázorňovat délku časových úseků pomocí časové přímky a porovnávat je
- sestavovat pod vedením učitele zápis hlavních historických poznatků a používat ho při další práci
- pozorováním obrazových dokumentů získávat poznatky a pojmenovávat je
- spojovat pojem s jeho názorným zobrazením a s pojmenováním (termínem)
- pod vedením učitele sestavovat přehledy poznatků a pojmů a třídit je podle základních znaků
- pohotově formulovat odpovědi podle zaměření otázky

Přehled tematických celků:

Úvod do vyučování dějepisu

3 hodiny

I. Prvotně pospolná společnost (pravěk)

11 hodin

- A — Starší doba kamenná (3 hodiny)
- B — Mladší doba kamenná (2 hodiny)
- C — Doba bronzová — počátky řemesel (2 hodiny)
- D — Doba železná (2 hodiny)

Shrnutí základního učiva celku Prvotně pospolná společnost (2 hodiny)

- II. Otrokářská společnost (starověk)** **37 hodin**
- A — Nejstarší otrokářské státy (9 hodin)
- B — Starověké Řecko (13 hodin)
- C — Starověký Řím (12 hodin)
- Shrnutí základního učiva celku Otrokářská společnost (3 hodiny)**

III. Přechod k feudální společnosti (středověku) **12 hodin**
Shrnutí základního učiva celku Přechod k feudální společnosti (středověku) (2 hodiny)

Ročníkové shrnutí základních dějepisných poznatků **3 hodiny**

Obsah tematických celků:

Úvod do vyučování dějepisu **3 hodiny**

V návaznosti na dějepisné poznatky z vlastivědy se vymezí: obsah pojmu dějepis, cíle dějepisného vzdělávání, organizace práce ve vyučování a její prostředky. Zvláštní pozornost se věnuje pojmům: prostor, čas, historický pramen. Žák se seznámí s učebnicí, atlasem a s požadavky na práci s dějepisnou mapou a s časovou přímkou.

I. Prvotně pospolná společnost (pravěk) **11 hodin**

A — Starší doba kamenná **3 hodiny**

Střídání ledových a meziledových dob
 Vývoj člověka a jeho typy: člověk schopný, člověk vzpřímený, člověk rozumný, nejstarší člověk dnešního typu
 Nejstarší způsob obživy — sběr a lov
 První výrobní nástroje a zbraně — výrobní materiály a jejich zpracování
 Vznik artikulované řeči ve spojení s výrobou a myšlením
 Sociální podmínky soužití lidí a jeho organizace: tlupa, rod, rodina
 Výtvarné zachycení společenské životní zkušenosti — pravěké umění
 Vztah člověka k přírodě — počátky světového názoru a náboženských představ

B — Mladší doba kamenná **2 hodiny**

Počátky zemědělství: obilnářství a chov zvířat. Stálé osady a sídelní oblasti
 Dřevo a jeho zpracování, tkaní látek z rostlinných a živočišných vláken, zhotovování hliněných nádob a jejich vypalování
 Kult matky a předků — vznik funkce zprostředkovatelů mezi živými a mrtvými, přirozeným a nadpřirozeným
 Počátky výrobního hospodářství a sociální nerovnosti
 Charakter prvotně pospolné společnosti

C — Doba bronzová — počátky řemesel **2 hodiny**
 Objev kovu a jeho zpracování v oblasti Eufratu a Tigridu

Výroba bronzu a jeho využití — pronikání kovů do střední Evropy a jeho hospodářské důsledky — vznik obchodu
Lid popelnicových polí — úroveň výroby a života, vznik osobního vlastnictví, rozpad rodů na rodiny, majetková nerovnost

D — *Doba železná*

2 hodiny

Zpracování železných rud, rozvoj hutnictví a kovářství, zdokonalení výroby nástrojů a zbraní

Oddělení řemesla od zemědělství — rozvoj obchodu a vznik peněz

Nadvýrobek — předmět soukromého vlastnictví, obchodu a vykořisťování
Příčiny útočných válek a vznik otroctví

Keltské osídlení našich zemí — Bójové a Kotini

Keltská oppida a prohloubení společenské nerovnosti

Shrnutí základního celku Prvotně pospolná společnost 2 hodiny

Přehled výroby životních potřeb a její vliv na způsob života a myšlení člověka

Hospodářské příčiny sociální nerovnosti lidí a vznik soukromého vlastnictví, vykořisťování a útočných válek

Počátky světového názoru a umění — vznik náboženských představ

Charakteristika prvotně pospolné společnosti — příčiny jejího zániku

a vzniku třídní společnosti

II. **Otrokářská společnost (starověk)**

37 hodin

A — *Nejstarší otrokářské státy*

9 hodin

Podmínky pro vznik otrokářských států

1 hodina

Zeměpisné vymezení oblastí: západní Asie, severní Afrika, Indie, Čína, povodí řek Nilu, Eufratu, Tigridu, Gangy, Žluté řeky

Přírodní podmínky a rozvoj produktivního obilnářství

Zavlažování — potřeba hromadné lidské práce — otroctví

Organizace výroby, vznik nadvýrobku, prisvojování nadvýrobku, ochrana vlastnictví — podmínky vzniku státu

Starověký Egypt

Přírodní podmínky nilského údolí

3 hodiny

Rozvoj zemědělské výroby — oddělení řemesel

Sjednocení nilského údolí pod vládou jednoho vládce — vznik Egypta

Zbožnění panovníka — spojení státu a náboženství, zformování vládnoucí třídy a jejich mocenských prostředků — rozvoj státu

Sociální složení obyvatel, formy vykořisťování — otroci

Vzestup a úpadek egyptského státu: Stará říše — pyramidy, Střední říše

— výbojné války, pokus o vytvoření impéria, Nová říše — úpadek a zánik

Základy věd, techniky a umění v Egyptě — představy o postavení

člověka v přírodě — náboženské představy, víra v posmrtný život

Kulturní odkaz Egypta

Kultura národů západní Asie

2 hodiny

Životní podmínky Mezopotámie a jejich využití obyvatelstvem

Rozvoj zemědělství, řemesel, obchodu, vzdělanosti a umění

Základní kulturní odkaz: klínové písmo, hláskové písmo fénické, cihlová architektura, základy astronomie

Vliv výbojných válek na myšlení porobených národů — třídní hodnocení válek

Starověká Indie a Čína

2 hodiny

Podmínky pro vznik městských států v povodí Indu — kastovníctví jako forma třídního rozdělení společnosti

Základní kulturní odkaz: desítková soustava a číselné znaky

První stát v Číně a jeho charakter — odlišnost od států západní Asie

Základní kulturní odkaz

Shrnutí základního učiva tematického celku

1 hodina

Vliv přírodních podmínek na produktivitu zemědělství a jejich využití člověkem ve starověku — hromadné nasazení živé lidské práce a její zdroje

Vznik státu a jeho organizátorská, ochranná a donucovací funkce

Vznik vládnoucí třídy a třídních protikladů a třídních rozporů

Ideové zdůvodnění nového uspořádání společnosti — spojení státu a náboženství — význam kněží a jejich organizace

Kulturní odkaz nejstarších otrokářských států lidské civilizaci

B — Starověké Řecko

13 hodin

Životní podmínky a způsob života

3 hodiny

Příchod Achajů a Dóřů — rozsah osídlení a styky s okolím

Charakter řeckého zemědělství a vznik sociální nerovnosti

Rozvoj zemědělství na Peloponésu a rozvoj řemesel v Atice — využívání práce otroků ve výrobě a jejich společenské postavení

Počátky řecké kultury: řecká mytologie, homérské eposy, báje

Vznik a charakter městských států

3 hodiny

Způsob výroby a životní úroveň Sparťanů — uspořádání spartské společnosti a státu — peloponéský spolek zemědělských států a jeho cíle

Charakter aténské výroby a hospodářství — řemeslo a využití kovů

Uspořádání aténské společnosti a státu — základy otrokářské demokracie a jejich nástrojů

Životní úroveň Atéňanů a rozvoj vzdělanosti

Zakládání řeckých osad — vznik Velkého Řecka 1 hodina
Ovládnutí východního Středomoří Řeky — vznik maloasijských osad —
rozvoj řemeslné výroby, obchodu a vzdělanosti osad

Z politických dějin starověkého Řecka 3 hodiny
Řecko-perské války — obranná válka Řeků a odrazení perské agrese,
spravedlivá válka a její hrdinové
Vzestup moci Atén — aténský námořní spolek a jeho cíle
Rozšíření principů otrokářské demokracie — zvýšení vykořisťování
otroků
Peloponéská válka — vzestup moci Makedonie a výboje Alexandra Ma-
kedonského — nespravedlivé války a jejich oběti. Styk Řeků s orientálními
kulturami — helénistické období řeckých dějin

Řecká starověká kultura 2 hodiny
Základy věd a řecká vzdělanost — střediska kultury a vzdělání
Řecké umění a jeho hlavní tvůrci — idea olympijských her
Význam řecké kultury pro evropskou a lidskou civilizaci

Shrnutí základního učiva tematického celku 1 hodina
Význam přírodních podmínek a objevu kovů pro způsob výroby, sociální
rozvrstvení obyvatelstva, organizace společnosti a systém vlády v řeckých
městských státech. Shody a rozdíly mezi aristokratickou vládou ve Spartě
a otrokářskodemokratickou vládou v Aténách
Antické a helénistické období řecké kultury a řeckých dějin, poznatkový
základ světového názoru a vztahu k náboženství
Řecký kulturní odkaz lidské civilizaci

C — Starověký Řím 12 hodin
Počátky římských dějin 1 hodina
Životní podmínky a způsob života obyvatel Apeninského poloostrova
Založení Říma — obyvatelé, způsob výroby a vlády

Římská republika 2 hodiny
Úroveň zemědělské a řemeslné výroby — sociální složení obyvatel,
třídní rozdíly: patriciové a plebejové
Systém moci v římské republice a jeho hlavní nástroje
Soupeření vládnoucích tříd Říma a Kartága o západní Středomoří, doby-
vačné punské války a jejich výsledek: římské provincie a nerovnoprávnost
obyvatel římského státu

Rozvoj otrokářského výrobního způsobu v Římě 2 hodiny
Vznik soukromých velkostatků, dílenské velkovýroby a námořního
obchodu s provinciemi — otrokářská práce jako podmínka velkovýroby
Účast svobodných občanů Říma v dobovačných válkách — římské legie
Prohlubování třídních rozporů v římské republice a dobovačné války
Postavení otroků a chudiny. Spartakovo povstání a jeho potlačení
Období vojenských diktátorů v římské republice

Římské císařství 3 hodiny
Občanské války v Římě: Ceasar, Octavianus — vznik principátu
Vznik římského impéria a císařství — vrchol římské moci
Hospodářská stagnace a společenská krize impéria — vznik kolonátu
Útoky Germánů a Slovanů na římskou říši — období vojenských císařů
a žoldnéřských legií. Politický úpadek impéria — rozdělení říše a zánik
říše západořímské

Římská starověká kultura 3 hodiny
Řecké základy římské vzdělanosti — sjednocující vliv latiny v antické
kultuře, obohacování římské kultury kulturou provincií
Řím střediskem starověké kultury — rozvoj dějepisce, práva, lékařství,
astronomie a mechaniky
Třídnost římského umění v literatuře, sochařství, architektuře
Význam římské kultury pro evropskou a lidskou civilizaci a její sjednoco-
vací význam a vliv na starověkou kulturu

Shrnutí základního učiva tematického celku 1 hodina
Srovnání Říma se Spartou a Aténami — odlišnosti římského vývoje:
mocenské výboje a vznik provincií, vznik velkovýroby s využitím otrokářské
práce
Římské impérium a jeho třídní charakter — třídní boje v Římě
Občanské války a vznik principátu. Zánik republiky a vznik impéria
a císařství. Základy moci římské říše a příčiny její krize a zániku. Římský
přínos evropské kultuře a vzdělanosti

Shrnutí základního učiva celku Otrokářská společnost 3 hodiny
Prostorové vymezení otrokářských států
Přehled vývoje otrokářské společnosti a jejích oblastí
Časové srovnání otrokářské společnosti s dobou bronzovou a železnou
Charakteristika výroby v otrokářské společnosti, sociálního složení
a třídního rozvrstvení obyvatelstva, systému politické moci a jejích nástro-
jů

Vliv poznání na světový názor člověka a jeho oddělení od náboženských představ a mýtů
Starověká kultura vzniká jako kultura vládnoucí třídy, ale stává se základem evropské kultury a vzdělanosti

III. Přejchod k feudální společnosti (středověku) 12 hodin

Naše země do příchodu Slovanů 1 hodina
Odchod Keltů pod náporom Germánů — osídlení Markomanů a Kvádů v našich zemích. Pokles výroby a kulturní úrovně
Styky s římskou říší — boje na dunajském pomezí

Stěhování národů a změny v osídlení Evropy 1 hodina
Příčiny pohybu evropského obyvatelstva a jeho hlavní směry
Nové, předfeudální státy v Evropě
Arabské výboje a postavení východořímské říše

Franská říše 2 hodiny
Vznik feudálního výrobního způsobu v zemědělství západní Evropy
Vytváření raně feudálních vztahů a organizace — vznik franské říše
Organizační činnost Karla Velikého — návaznost na tradice západořímské říše, spojení křesťanství s feudalismem
Rozdělení franské říše a cíle výbojné politiky východofranské říše — zneužití šíření křesťanství vládci východofranské říše

Počátky našich národních dějin 2 hodiny
Způsob obživy a života starých Slovanů — společenská organizace, sociální rozvrstvení, rozsah sídel
Stěhování Slovanů do střední a jižní Evropy — nová sídla
Slovanské osídlení našich zemí — obrana proti franským výbojům, vznik kmenového svazu Sámovy říše
Zdokonalování zemědělství a vznik feudálních prvků na jižní Moravě a jižním Slovensku — vliv římských tradic
Společenská diferenciacie, sociální nerovnosť, pronikání křesťanství

Velká Morava 4 hodiny
Nitrancké a moravské knížectví — sjednocení
Velká Morava — hospodářský, politický, kulturní vývoj a jejich úroveň
Obrana proti východofranským výbojům
Politická a kulturní mise Konstantina a Metoděje a její význam
Vpád maďarských kmenů do Karpatské kotliny — nájezdy na Velkou Moravu

Příčiny úpadku a zániku Velké Moravy — význam Velké Moravy pro naše národní dějiny

Shrnutí základního celku Přejchod k feudální společnosti (středověku) 2 hodiny
Evropa po zániku západořímské říše — stěhování národů, vznik nových států

Počátky feudálních vztahů v zemědělské výrobě — feudální výrobní způsob — vznik a vývoj franské říše
Slovanské osídlení střední a jižní Evropy — příchod Slovanů do našich zemí a obrana proti franské útočnosti — Sámova říše
Období Velké Moravy — přínos Konstantina a Metoděje pro slovanskou kulturu

Význam Velké Moravy pro národní dějiny Čechů a Slováků

Ročníkové shrnutí základních dějepisných poznatků 3 hodiny
Přehled vývojových období vzniku a vývoje člověka a lidské společnosti a charakteristických znaků jednotlivých etap vývoje

Přehled společensko-ekonomických formací: předtřídní prvotně pospolné — třídní otrokářské a feudální
Charakteristika hospodářská, politická, kulturní, sociální (třídní)
Rozvoj výroby — určující příčiny přechodu prvotně pospolné společnosti k společnosti otrokářské nebo feudální
Kulturní přínos otrokářských států pro lidskou civilizaci
Slovanské osídlení našich zemí a historický význam Velké Moravy pro dějiny našich národů

6. ročník
(2 hodiny týdně — 66 hodin ročně)

V ý c h o v n ě v z d ě l á v a c í c í l e :

- Žáci se postupně seznámí:**
- se základními vztahy mezi stavem výroby a úrovní myšlení lidí
 - se vztahem podmíněnosti mezi vznikem revolučních myšlenek a rozvojem výroby a jeho sociálními důsledky
 - s třídní podmíněností a omezeností pokusů o uspořádání společnosti
 - s ideovým spojením všech složek vládnoucí třídy v boji proti revolučním silám a lidovým masám
 - s určující úlohou lidových mas ve výrobě a revolučních pohybech společnosti
 - se zneužitím náboženského, morálního i národního citění lidových mas pro nespravedlivé, výbojné války vládnoucí třídy

Žáci si proto osvojí základní poznatky o těchto historických událostech a jevech:

- o vývoji českého a slovenského národa v podmínkách feudalismu
- o vývoji českého feudálního státu, jeho rozsahu a významu
- o husitském revolučním hnutí a jeho ideologii
- o příčinách a projevech krize feudalismu v evropských i národních podmínkách
- o nástupu průmyslové revoluce a příčinách opožďování vývoje našich zemí
- o prohloubení feudálního útisku a vzniku lidových tradic husitské revolučnosti
- o odrazu vývoje výroby a života společnosti v umění a vzdělanosti
- o třídnosti kultury vládnoucí třídy a vzniku kultury lidových mas a jejich vzájemném ovlivňování (české a lidové baroko)

Žáci postupně získají tyto dovednosti (případně si prohloubí):

- získávat historické poznatky z dějepisné mapy a slovně je formulovat
- získávat historické poznatky z regionálních zdrojů a pod vedením učitele je zařazovat do dějepisného poznání
- pracovat s textem učebnice jako se zdrojem poznatků při samostatné práci
- získávat historické poznatky z obrazových dokumentů a slovně je vyjadřovat
- sestavovat pod vedením učitele historické poznatky do časových tabulek a přímek
- zařazovat historické poznatky do společensko-ekonomické formace a jejích etap a zařazení zdůvodnit
- zapisovat pod vedením učitele poznatky do poznámek a vytvářet zápisy použitelné v další práci
- řadit poznatky do logickoobsahových a historickovývojových řad s využitím principu množinových vazeb jako východiska pro zobecnění
- účastnit se rozhovoru vedeného učitelem formou odpovědi i formou otázky, s využitím pracovních pomůcek (mapy, přehledů, tabulek, zápisů)

Poznámka:

Cíle 6. ročníku se realizují v návaznosti na cíle 5. ročníku. Oba ročníky jsou výrazně zaměřeny na popisnou složku historických událostí a jevů, což zároveň určuje reálné nároky na úroveň výsledků vyučování.

Přehled tematických celků:

Vstup do vyučování dějepisu v 6. ročníku 3 hodiny
(závěrečné ročníkové opakování 5. ročníku)

III. Feudální společnost (středověk a počátek novověku) 44 hodiny
A — Raný feudalismus (8 hodin)
B — Rozvinutý feudalismus (18 hodin)
C — Pozdní feudalismus (16 hodin)
Shrnutí základního učiva celku Feudální společnost (2 hodiny)

IV. Přechod ke kapitalistické společnosti (novověk) 15 hodin
A — Rozklad feudální společnosti a nástup kapitalismu (7 hodin)
B — Francouzská buržoazní revoluce (6 hodin)
Shrnutí základního učiva celku Přechod ke kapitalistické společnosti (novověk) (2 hodiny)

Ročníkové shrnutí základních dějepisných poznatků 4 hodiny

Obsah tematických celků:

Vstup do vyučování dějepisu v 6. ročníku 3 hodiny
Základem vstupního motivačního opakování je závěrečné ročníkové shrnutí základního dějepisného učiva s důrazem na poznatky o počátcích našich národních dějin a na jejich časové a vývojové zařazení do celkového obrazu historického vývoje.

III. Feudální společnost (středověk a počátky novověku) 44 hodiny
A — *Raný feudalismus* 8 hodin
Vznik raně feudálních států v Evropě 2 hodiny
Západní Evropa po zániku franské říše: formování budoucí Francie, Německa, Anglie, počátky raně feudálních států v Polsku, Bulharsku a Kyjevské Rusi

Naše země po zániku Velké Moravy 5 hodin
Vývoj feudálních vztahů v českých zemích a na Slovensku: naturální renta a feudální hospodářství, feudální rozdrobenost
Vznik českého přemyslovského státu v 10.—11. století — boj o jeho mezinárodní postavení a proti německým výbojům. Upevňování státu ve 12. století
Vznik uherského státu a začlenění Slovenska — vývoj do 12. století
Románská kultura — ideové základy, charakteristické znaky, památky románské kultury u nás (rozložení a typy staveb)

Shrnutí základního učiva tematického celku 1 hodina
Určující znaky feudálního výrobního způsobu a feudálních vztahů
Zvláštnosti raného feudalismu: rozdrobenost, naturální hospodářství, vznik feudální renty v produktech a živé práci (robotě)
Vznik českého a uherského feudálního státu a společnosti — upevnění feudálních vztahů a feudálního státu

B — Rozvinutý feudalismus 18 hodin
Evropská Evropa ve 12.—15. století (přehled) 2 hodiny
Upevňování feudálních států v západní Evropě (Anglie, Francie) a ve východní Evropě (Polsko, moskevské knížectví)
Zápas Anglie a Francie o vedoucí postavení v západní Evropě
Boj východoevropských států proti Tatarům a jeho důsledky

Upevňování feudalismu v českém a uherském státě 8 hodin
Pokrok v zemědělství — oddělení řemesel a obchodu, rozšíření peněz, rozvoj obchodu. Zakládání středověkých měst
Život šlechty a poddaných, život obyvatel měst, rozvoj řemeslné výroby a životní úroveň, sociální rozpory
Třídní struktura rozvinuté feudální společnosti, sociální složení obyvatelstva, společenské a státní zřízení, boj panovníka a šlechty o moc ve státě
Rozvoj českého státu za posledních Přemyslovců a jeho problémy
Český stát za vlády Lucemburků
Slovensko v uherském státě ve 13.—14. století — vpád Tatarů a počátky slovenských měst
Gotická kultura — ideové základy, charakteristické znaky, památky gotické kultury u nás (rozložení a typy staveb)

Husitské revoluční hnutí 7 hodin
Krise feudální společnosti a církve za vlády Lucemburků
Kritici společnosti — Jan Hus a jeho následovníci, spor s církví o uspořádání a řízení společnosti a její podíl na moci
Revoluční nástup lidových mas a jejich ideologů — lidové kacířství
Počátky husitského revolučního hnutí — radikální období vlády chudiny v Táboře — Tábor a jeho význam — porážka chudiny
Převaha umírněných měšťanů a drobné šlechty — boj proti křižáckým výpravám i proti vnitřním nepřítelům a odpůrcům husitství
Zahraníční výpravy husitů — ohlas husitského hnutí v zahraničí a na Slovensku — bratřické hnutí, Jan Jiskra
Konec husitského revolučního hnutí a jeho výsledky

Český stát v 15. století — pohusitské období a mírová politika Jiřího z Poděbrad
Slovensko v 15. století

Shrnutí základního učiva tematického celku 1 hodina
Sociální a třídní struktura rozvinuté feudální společnosti a příčiny sociálního napětí a třídních zápasů
Určující znaky rozvinutého feudalismu: rozvoj řemeslné výroby a obchodu, vznik a rozmach měst, přechod na peněžní hospodářství
Krise feudální společnosti a pokusy o reformy — pokus o revoluční řešení — husitské revoluční hnutí a jeho ideologie
Význam husitského revolučního hnutí pro feudální Evropu 15. století a pro naše národy
Vývoj českého feudálního státu a jeho etapy — Slovensko v rámci uherského státu

C — Pozdní feudalismus 16 hodin
Evropa v 15.-16. století 3 hodiny
Rozvoj řemeslné výroby a pokrok v zemědělství — počátky řemeslné velkovýroby a zámořského obchodu — počátky kapitalistických vztahů
Objevné plavby a jejich výsledky — počátky evropské kolonizace
Útok Turků na Evropu a obranné války s nimi
Humanismus — ideologie nastupující buržoazie, náboženská reformace a německá selská válka

Český stát a Slovensko v 16. století 6 hodin
Český a uherský stát za vlády Jagellonců - úpadek královské moci a zosítnění hospodářského boje šlechty a měst. Třídní boje v 16. století: Dóžovo povstání, hornické povstání v Banské Bystrici
Pronikání Turků do Uher — bitva u Moháče
Český a uherský stát za vlády Habsburků — pokus o vytvoření českého stavovského státu — hospodářský úpadek měst, vzestup šlechty
Slovensko v sousedství tureckých výbojů a jejich důsledky
Renesanční kultura — ideové základy, charakteristické znaky a díla, tvůrci a památky renesanční kultury u nás

Prohloubení krize feudalismu 1 hodina
Hospodářské a mocenské rozpory v západní Evropě — nizozemský boj proti španělské nadvládě — cíle a výsledky
Feudální panovnický absolutismus jako obrana proti krizi feudalismu

České země a Slovensko v 17. a 18. století 5 hodin
Boj českých stavů s habsburským absolutismem — české stavovské povstání — důsledky bitvy na Bílé hoře pro český stát
Mocenské boje pozdně feudální Evropy — třicetiletá válka
Česká náboženská reformace — život a dílo Jana Ámose Komenského
Protihabsburské boje uherských magnátů a Slovensko
Postavení Slovenska v uherském státě a při obraně proti tureckým výbojům
Náboženské reformace a protireformace na Slovensku
Protireformace a nevolnická povstání v českých zemích
Barokní kultura — ideové základy, charakteristické znaky a díla, tvůrci a památky barokní kultury u nás
České baroko

Shrnutí základního učiva tematického celku 1 hodina
Změny v sociální struktuře feudální společnosti v období zámořských objevů a rozvoje řemeslné velkovýroby
Určující znaky pozdního feudalismu: nerovnoměrný vývoj v Evropě, hospodářský zápas šlechty a měst, spojení absolutistického státu a katolické církve
Živelnost a bezvýhodnost nevolnických povstání — feudální mocenské válečné konflikty — jejich cíle a charakter

Shrnutí základního učiva celku Feudální společnost 2 hodiny
Feudální společensko-ekonomická formace a její spojení se zemědělskou výrobou — feudální výrobní způsob a sociální struktura společnosti
Hospodářské příčiny a sociální důsledky krize feudalismu — kritici společnosti a církve, lidové kacířství a revoluční hnutí
Husitské revoluční hnutí
Spojení státu a církve — pozdně feudální panovnický absolutismus v boji s nastupujícími kapitalistickými vztahy a jejich důsledky
Vývojové etapy feudalismu v dějinách našich národů
Charakteristika feudalismu jako společensko-ekonomická formace

IV. Přechod ke kapitalistické společnosti (novověk) 15 hodin

A — Rozklad feudální společnosti a nástup kapitalismu 7 hodin
Anglická buržoazní revoluce 3 hodiny
Rozvoj manufakturní velkovýroby a formování nových společenských tříd — počátky strojové výroby a nástup průmyslové revoluce
Anglická buržoazní revoluce — cíle a výsledky

Feudální pokusy o reformy hospodářství a společnosti 2 hodiny
Reformní úsilí Petra I. v Rusku a podíl na evropském vývoji
Reformy a mocenský vzestup absolutistického Pruska
Dělení Polska — důsledky pro polský národ
Porážky Turků — počátky národně osvobozenického boje balkánských národů

Boj o nezávislost amerických osad a vznik USA 2 hodiny
Evropské osídlování Severní Ameriky — převažující zemědělský charakter výroby — buržoazně revoluční ideje v podmínkách zemědělské malovýroby
Politický a hospodářský boj amerických osad za nezávislost
Ideologické základy a mocenské zájmy Spojených států amerických

B — Francouzská buržoazní revoluce 6 hodin
Republikánské období Francouzské buržoazní revoluce 3 hodiny
Hospodářská a sociální situace Francie na konci 18. století
Politické vystoupení a formování třetího stavu
Ideologie buržoazní revoluce a její cíle a nástroje — občanské svobody a práva — principy buržoazní demokracie a jejich třídnost
Etapy Francouzské buržoazní revoluce — jejich charakter a výsledky
Ideologie, cíle a výsledky Francouzské buržoazní revoluce

Napoleonské období Francouzské buržoazní revoluce 3 hodiny
Buržoazní charakter výbojných válek Francie po porážce feudální intervence
Pronikání buržoazní revolučnosti do evropských států
Porážka Napoleona — kontrarevoluční Svátá aliance
Klasicistická kultura — ideové základy, charakteristické znaky a díla

Shrnutí základního učiva celku Přechod ke kapitalistické společnosti (novověk) 2 hodiny
Změny ve výrobě a jejich důsledky — vznik nových tříd, nástup buržoazie
Počátky průmyslové revoluce — buržoazní revoluční hnutí a revoluce
Třídnost buržoazní ideologie a občanských práv a svobod

Ročníkové shrnutí základních dějepisných poznatků 4 hodiny
Přehled vývoje feudální společnosti a její charakteristika hospodářská, sociální, třídní, politická, kulturní — její obraz v národních dějinách Čechů a Slováků
Přehled hospodářského vývoje feudalismu a jeho důsledků pro myšlení lidí, uspořádání společnosti a systémy moci a vlády — zdroje revoluce

Přehled vývoje českého a uherského feudálního státu a charakteristika jednotlivých období ve srovnání s etapami vývoje feudalismu

Přehled historického vývoje našich národů od 10. do 18. století, klíčové události národních dějin a jejich význam pro evropské dějiny, kořeny lidového revolučního hnutí a jejich odraz v myšlení lidových vrstev a v lidové kultuře

Přehled vývoje evropské kultury a podíl našich národů na rozvoji evropského umění, vzdělanosti, myšlení

7. ročník

(2 hodiny týdně — 66 hodin ročně)

V ý c h o v n ě v z d ě l á v a c í c í l e :

Žáci se postupně seznámí:

- s vývojovými etapami kapitalismu a s jejich ekonomickou a sociální charakteristikou
- se sociálními důsledky ekonomického rozvoje kapitalismu, s metodami a prostředky vykořisťování a formami třídního boje
- s revolučními boji dělnické třídy a s její historickou úlohou při přechodu od kapitalismu ke komunismu
- se zákonitostmi všeobecného pokroku kapitalismu před feudalismem
- s historickým předělem Velké říjnové socialistické revoluce v dějinách lidské společnosti
- s vlivem Velké říjnové socialistické revoluce a revolučních bojů proletariátu na vznik Československé republiky
- s buržoazně demokratickými idejemi a s jejich uplatněním v našem národním obrození a v národně osvobozené boji našich národů
- s odrazem odlišných podmínek boje Čechů a Slováků o národní rovnoprávnost a sebeurčení ve vývojových etapách národních dějin v období kapitalismu
- s určujícím vlivem ekonomického a sociálního postavení buržoazie a pracujících mas na jejich myšlení a jednání
- s úlohou marxismu-leninismu jako ideologie dělnické třídy

Žáci si proto osvojí základní poznatky o těchto historických událostech a jevech:

- o našem národním obrození
- o odlišném postavení Čechů a Slováků a jejich politice v roce 1848
- o rozmachu průmyslové revoluce v Evropě a o jejích důsledcích
- o vzniku a rozvoji dělnického hnutí a o jeho ideologii
- o vzniku vědeckého komunismu a marxismu-leninismu
- o ekonomických předpokladech imperialismu
- o cílech národně osvobozené hnutí Čechů a Slováků
- o příčinách, průběhu a výsledcích 1. světové války

- o revolučním vývoji v Rusku a Velké říjnové socialistické revoluci
- o vzniku Československé republiky a o zápasu o její charakter
- o vzniku Svazu sovětských socialistických republik a jeho významu pro světový vývoj

Žáci si prohloubí dosud získané dovednosti náročnějšími pracovními postupy:

- v synchronizaci obecných a národních dějin v hlavních obdobích a v klíčových událostech
- v sestavování přehledů a tabulek historických událostí, jevů
- ve spojování časových a prostorových údajů z dějepisných kartogramů ve srovnávací časové přímky
- ve využívání obrazových dokumentů pro rekonstrukci a popis událostí
- v sestavování informačních zpráv o historických událostech na základě samostatné práce s historickými prameny a literaturou
- ve využívání pracovních pomůcek při srovnání, charakteristice a hodnocení událostí a při jejich slovní formulaci

P ř e h l e d t e m a t i c k ý c h c e l k ů :

Vstup do vyučování dějepisu v 7. ročníku 3 hodiny
(závěrečné ročníkové opakování 6. ročníku)

IV. Kapitalistická společnost (novověk) 42 hodiny

C — Naše národní obrození (10 hodin)

D — Revoluční rok 1848 (5 hodin)

E — Rozvoj kapitalistické společnosti (13 hodin)

Shrnutí základního učiva 1. části celku

Kapitalistická společnost (2 hodiny)

F — Kapitalistická společnost v období imperialismu (10 hodin)

Shrnutí základního učiva 2. části celku

Kapitalistická společnost (2 hodiny)

V. Kapitalistická společnost a počátky socialistické společnosti

(1. část) 17 hodin

A — První etapa všeobecné krize kapitalismu a počátky socialistické společnosti (15 hodin)

Shrnutí základního učiva celku Kapitalistická společnost a počátky socialistické společnosti (1. část) (2 hodiny)

Ročníkové shrnutí základních dějepisných poznatků 4 hodiny

Obsah tematických celků:

Vstup do vyučování dějepisu v 7. ročníku 3 hodiny

Obsah vychází ze závěrečných opakování učiva 5. a 6. ročníku s důra-

zem na periodizaci a charakteristiku jednotlivých společensko-ekonomických formací a na jejich historickou podobu v našich národních dějinách.

IV. Kapitalistická společnost (novověk) 42 hodiny

C — Naše národní obrození 10 hodin

Vývoj hospodářských a společenských poměrů v našich zemích koncem 18. století a počátkem 19. století 4 hodiny

Pokrok v zemědělství a počátky manufakturní velkovýroby - změny v sociální struktuře venkovského obyvatelstva

Osvícenský absolutismus Marie Terezie a Josefa II. — hospodářské a sociální reformy a jejich cíle — nevolnické povstání 1775, zrušení nevolnictví a náboženská tolerance

Počátky evropské průmyslové revoluce — strukturální změny ve složení městského obyvatelstva

Počátky průmyslové revoluce v našich zemích a její důsledky

Postavení poddanských rolníků — východoslovenské povstání 1831

Národní obrození Čechů a Slováků 5 hodin

Počátky národního obrození — jazykové základy vlastenectví: Dobrovský, Bernalák

Rozvoj národního obrození a česko-slovenské vzájemnosti: Jungmann, Kollár, Šafařík, Palacký

Vyvrcholení českého národního obrození — přerůstání kulturního hnutí v politické - liberární a radikálně demokratická linie, zformování novodobého českého národa

Vyvrcholení slovenského národního obrození — štúrovci a jazykové sebeurčení Slováků — boj proti poddanství — zformování novodobého slovenského národa

Romantismus v evropské kultuře — ideové kořeny, charakteristické znaky, romantismus v našich zemích

Shrnutí základního učiva tematického celku 1 hodina

Národní obrození jako zákonitý důsledek společensko-ekonomických vztahů nastupujícího kapitalismu a revoluční buržoazně demokratické ideologie

Protifeudální charakter národního obrození v našich zemích

Cíle národního obrození odpovídají možnostem a úrovni rozvoje české a slovenské maloburžoazie

D — Revoluční rok 1848 5 hodin

Buržoazní revoluční hnutí v Evropě v roce 1848 a jeho vliv na habsburskou monarchii 4 hodiny

Revoluční hnutí v habsburské monarchii — revoluční hnutí v Rakousku, v českých zemích, revoluce ve Vídni a v Uhersku

Slovanský sjezd a jeho mezinárodní ohlas a význam

Výsledky revolučních zápasů v českých zemích — nástup reakce

Revoluční hnutí na Slovensku — revoluční povstání Slováků v boji proti Maďarům — výsledky revolučních zápasů na Slovensku a v Uhersku

Shrnutí základního učiva tematického celku 1 hodina

Pokus o řešení rozporů mezi nastupujícími kapitalistickými vztahy a feudálním zřízením, mezi nastupující buržoazií a vládou velkostatkářskou šlechtou

Vyvrcholení národního obrození našich národů a jejich vstup do politického systému habsburské monarchie

E — Rozvoj kapitalistické společnosti 13 hodin

Rozvoj průmyslové revoluce v Evropě 2 hodiny

Rozvoj průmyslu a dopravy, mechanizace strojní výroby

Sociální a politické důsledky v rozvinutých státech

Nástup buržoazie jako vládoucí třídy — vznik buržoazních států v Evropě

Nerovnoměrný mezinárodní rozvoj průmyslu, boj o suroviny a trhy — vznik koloniální soustavy a kapitalistické dělení světa

Dělnické hnutí a vytvoření vědeckého komunismu 4 hodiny

Dělnické hnutí v průmyslových státech a jeho cíle

Svaz komunistů a jeho program — Komunistický manifest

Život a dílo K. Marxe a B. Engelse

Principy vědeckého komunismu, cíle, prostředky, důsledky — marxismus
Založení a činnost I. internacionály — ideologie a praxe proletářského internacionalismu: Proletáři všech zemí, spojte se!

Formování dělnické třídy a její ideologie

Pařížská komuna — pokus o proletářskou revoluci — poučení z historie Pařížské komuny pro dělnické hnutí

Rozvoj národního hnutí Čechů a Slováků 5 hodin

Hospodářský rozvoj našich zemí v 2. polovině 19. století — průmyslová revoluce v habsburské monarchii a její důsledky

Vytvoření Rakousko-Uherska a německo-maďarská nadvláda v mnohonárodní monarchii

Politika české buržoazie v 2. polovině 19. století: cíle, výsledky

Politika slovenské buržoazie v 2. polovině 19. století: cíle, výsledky

Období uměleckého a kritického realismu: ideové kořeny, tvůrci a díla

České a slovenské dělnické hnutí v 19. století 2 hodiny
Dělnické hnutí v našich zemích do vzniku dělnických stran: ideové základy, programové a organizační možnosti a výsledky
Dělnické hnutí po vzniku rakouské sociálně demokratické strany v roce 1874
Vznik národních dělnických stran a jejich sjednocení

Shrnutí základního učiva celku Kapitalistická společnost (1. část)

2 hodiny

Vyvrcholení průmyslové revoluce a kapitalizace Evropy v 19. století — vznik buržoazního parlamentarismu
Vyhrocení třídních rozdílů mezi buržoazií a proletariátem
Vznik vědeckého komunismu a internacionalizace dělnického hnutí
Vedoucí postavení buržoazie v českém a slovenském národě — buržoazní program národního uvědomění lidových mas a jeho cíle
Vznik dělnického hnutí a jeho rozvoj v podmínkách třídního boje s buržoazií

F — *Kapitalistická společnost v období imperialismu* 10 hodin

Vznik imperialismu a jeho ekonomické základy 3 hodiny

Hospodářský rozvoj průmyslových států — automatizace tovární výroby, nerovnoměrný rozvoj kapitalistických států
Zbídačování dělníků a proletarizace drobných rolníků — boj buržoazie proti dělnickému a pokrokovému hnutí
Vývoz kapitálu, vytvoření koloniálních říší a boj o nové dělení světa — vznik imperialistických bloků
Ztotožnění třídních zájmů buržoazie a politiky imperialistických států — válka jako jediný prostředek řešení imperialistických sporů

Dělnické hnutí v období imperialismu 3 hodiny

Vznik dělnických politických stran a II. internacionály — zápas o revoluční ideologii dělnické třídy
Život a dílo Vladimíra Iljiče Lenina
Vznik marxismu-leninismu a bolševického hnutí — boj s oportunistem a revizionismem v dělnickém hnutí
Buržoazně demokratická revoluce v Rusku 1905 a úloha proletariátu
Ohlas ruské revoluce ve světě a v dělnickém hnutí
Ideové zápas v II. internacionále — vztah dělnictva k imperialistickým válkám

Národní hnutí Čechů a Slováků v období imperialismu 4 hodiny

Hospodářský, technický a kulturní rozvoj našich zemí

Projevy rakousko-uherského imperialismu a změny v politice české a slovenské buržoazie

Aktivizace slovenského národního hnutí po Memorandu slovenského národa v podmínkách zvýšené maďarizace do 1. světové války
Politická diferenciacie v české buržoazii a její výsledky
Vzestup českého a slovenského dělnického hnutí — nástup dělnictva do politického systému habsburské monarchie
Vliv ruské revoluce na boj o všeobecné hlasovací právo
Založení slovenské sociálně demokratické strany
Historické slohy a secese — ideové kořeny a odraz společenské situace v umění — umělci, díla, třídní zaměření

Shrnutí základního učiva celku Kapitalistická společnost (2. část)

2 hodiny

Vstup kapitalismu do období imperialismu — vznik imperialistických bloků a zápas o imperialistické rozdělení světa
Zapojení dělnických stran do buržoazního parlamentárního systému
Vyhrocení třídního antagonismu: buržoazie — proletariát (dělnická třída) — Leninovo dotváření revoluční ideologie dělnické třídy — marxismu-leninismu a zápas s oportunistem, vznik bolševismu

V. Kapitalistická společnost a počátky socialistické společnosti (1. část) 17 hodin

A — *První etapa všeobecné krize kapitalistické společnosti*

Nástup socialistické společnosti

15 hodin

První světová válka - Velká říjnová socialistická revoluce - vznik Československé republiky 7 hodin

Příčiny, cíle a charakter 1. světové války
Imperialistické bloky a jejich válečné cíle a operace
Nasazení masových armád a jeho sociální a politické důsledky
Protiválečná lidová hnutí a selhání II. internacionály
Růst revolučního napětí v Rusku — únorová buržoazní revoluce 1917
Dvojvládí a jeho charakter — Dubnové teze a boj bolševiků proti Prozatímní vládě
Pokus buržoazie o politický puč a konec dvojvládí — diktatura buržoazie
Říjnová revoluce 1917 — vítězství socialistické revoluce: první dekrety, Deklarace práv národů Ruska — postup revoluce
Vliv Velké říjnové socialistické revoluce na zakončení a dopad 1. světové války
Výsledky 1. světové války a boj Čechů a Slováků o samostatný stát, politika buržoazie a postoj lidových mas k válce — zahraniční a domácí síly boje za národní osvobození
Vznik Československé republiky: 28. říjen a 30. říjen 1918

Význam vzniku československého státu pro naše národy — kořeny buržoazně demokratického charakteru republiky

Svět po Velké říjnové socialistické revoluci 4 hodiny

Poválečné uspořádání světa podle versailleského systému

Protisovětská politika imperialistických států — intervence v Rusku, občanská válka v Rusku a boj proti intervenci

Porážka intervence a kontrarevoluce — upevnění socialistické revoluce

Vznik komunistických stran a III. (komunistické) internacionály

Vliv Velké říjnové socialistické revoluce na dělnické hnutí — pokusy o revoluční vystoupení dělníků

Rozpad jednotného dělnického hnutí

Politické cíle a taktika české a slovenské buržoazie v upevňování buržoazně demokratického charakteru Československa v letech 1919—1921

Třídní zápasy pracujících: Slovenská republika rad, sociálně demokratická levice, generální stávka 1920

Sjezdy revolučních dělníků: Lubochňa, Liberec, Praha — založení Komunistické strany Československa

21 podmínek Komunistické internacionály a slučovací sjezd KSČ — význam vzniku KSČ

Svět ve dvacátých letech 20. století 4 hodiny

Budování základů socialismu v sovětském Rusku a vznik SSSR

Období NEP — první pětiletka: budování těžkého průmyslu, kolektivizace zemědělství

Poválečná hospodářská krize kapitalistického světa — vznik fašismu

Protisovětská základna imperialistické politiky

Přechodné období rozvoje kapitalistického hospodářství a jeho vliv na dělnické hnutí — období dočasné stabilizace kapitalismu

Československo v soustavě imperialistického světa — překonání poválečné krize, přechodný hospodářský rozvoj, upevnění moci buržoazie

Zahraniční orientace Československa a jeho mezinárodní postavení

Třídní zápasy pracujících a politika KSČ. Vliv komunistů na dělnické hnutí

V. sjezd KSČ — bolševizace strany, revoluční program a vedení

Historická úloha Klementa Gottwalda

Shrnutí základního učiva celku Kapitalistická společnost a počátky socialistické společnosti (1. část) 2 hodiny

Imperialistické příčiny světového válečného konfliktu — protilidový charakter imperialistické války

Socialistická revoluce v Rusku — rozpad jednotného kapitalistického světa — počátek nové epochy světových dějin

Velká říjnová socialistická revoluce a její vliv na dělnické hnutí i na světovou imperialistickou politiku

Protisovětský charakter imperialistické politiky

Boj proti revolučnímu dělnictvu — vznik fašismu

Národně osvobozenecký boj našich národů a jeho výsledky

Význam VŘSR pro vznik Československé republiky — zápas o celkovou orientaci a charakter Československa

Neúspěch proletariátu v boji s buržoazií — upevnění kapitalismu a buržoazně demokratického zřízení v Československu

Založení KSČ, dělnické revoluční strany, její program socialistické revoluce v Československu

Ročníkové shrnutí základních dějepisných poznatků 4 hodiny

Přehled vývoje kapitalistické společnosti — její hospodářská, sociální, politická a kulturní charakteristika v jednotlivých etapách vývoje. Shodné a rozdílné znaky kapitalismu volné soutěže a imperialismu. Vznik a vývoj dělnického hnutí a jeho ideologie

Přehled vývoje našich zemí v období kapitalismu a imperialismu: formování moderních národů Čechů a Slováků od národního obrození do vzniku samostatného československého státu. Historické podmínky vzniku Československa a jeho buržoazně demokratického charakteru

Historický přehled hospodářských a sociálních proměn kapitalistické společnosti a diferenciací společenské struktury ve městech a na venkově. Národní cíle a potřeby Čechů a Slováků a třídní cíle buržoazie a proletariátu — zápas o politickou rovnoprávnost

Synchronizace obecných a národních dějin:

Příčiny a projevy nerovnoměrného vývoje kapitalistického světa. Určující vliv buržoazie a její buržoazně demokratické ideologie na národní cíle našich národů od národního obrození — příčiny vedoucího postavení buržoazie. Historická úloha dělnické třídy po dosažení národní rovnoprávnosti a státní samostatnosti

Shody a rozdíly historického vývoje českého a slovenského národa k rovnoprávnosti a samostatnosti:

Třídní principy politického programu buržoazie a dělnické třídy, jejich cíle a prostředky v samostatném Československu

VŘSR a první socialistický stát — Svaz sovětských socialistických republik: příklad úspěšné socialistické revoluce — sovětský vliv na dělnické hnutí i na mezinárodní politiku po 1. světové válce

8. ročník
(2 hodiny týdně — 66 hodin ročně)

V ý c h o v n ě v z d ě l á v a c í c í l e :

V úzké návaznosti na 7. ročník pokračuje obsah 8. ročníku ve výkladu historické cesty našich národů od kapitalismu k socialismu.

Žáci se postupně seznámí:

- s třídně odlišným pojetím protifašistického boje buržoazie a dělnické třídy
- s přerůstáním lidového protifašistického boje v národní a demokratickou revoluci
- s ideovými základy a vývojovými etapami národně osvobozenického protikoloniálního boje v Asii, Africe a v Latinské Americe
- se vznikem a rozvojem světové socialistické soustavy
- s druhou a s třetí fází všeobecné krize kapitalismu
- s principy socialistické mírové politiky a mírového soužití
- s etapami socialistické revoluce a výstavby socialismu v Československu
- se vznikem tzv. rozvojových zemí a s jejich podílem na vývoji poválečného světa
- se sociální a ideovou proměnou naší společnosti a s rozvojem socialistické demokracie
- s historickými základy vedoucího postavení KSČ ve společnosti
- s principy a systémem obrany a ochrany socialistické vlasti a socialistického společenství
- se zákonitostí přechodu od socialismu ke komunismu a perspektivami našich národů

Žáci si proto osvojí základní poznatky o těchto historických událostech a jevech:

- o cílech a prostředcích boje proti fašismu
- o příčinách, průběhu a výsledcích druhé světové války
- o hospodářských a sociálních základech rozpadu koloniálního systému a postupu národně osvobozenického boje v koloniích
- o ideových, hospodářských a politických příčinách rozpadu protihitlerovské koalice a vzniku Severoatlantického paktu — agresivního imperialistického bloku
- o principech a vývoji socialistického společenství v oblasti politiky, ekonomiky, obrany a kultury v rámci Rady vzájemné hospodářské pomoci a Varšavské smlouvy
- o průběhu národní a demokratické revoluce v Československu, o jejím přerůstání v socialistickou revoluci a budování základů socialismu
- o formování socialistického státu a jeho nástrojů v ČSSR

— o etapách vývoje socialistického Československa
V oblasti dovedností dokončí žáci základy dějepisného vzdělávání v těchto okruzích:

- v časovém synchronizování etap obecných a národních dějin v jejich klíčových událostech a společných znacích
- ve spojování historických pojmů s odbornými termíny a s jejich konkrétním historickým obsahem
- ve využívání dějepisných vědomostí jako argumentů v dialogu s učitelem
- ve vytváření dlouhodobých přehledů historických událostí (od 5. ročníku)
- ve formulování dílčích výsledků samostatné práce
- v samostatném zpracování učebního textu do heslovitého zápisu
- v řešení problémového úkolu
- v umění zdůvodnit a výstižně zformulovat výsledek řešení úkolů

Poznámka:

Učivo 7. a 8. ročníku tvoří obsahově návazný celek, ve kterém postupně dochází k prohlubování vědomostí a dovedností a k formování jejich systému.

P ř e h l e d t e m a t i c k ý c h c e l k ů :

Vstup do vyučování dějepisu v 8. ročníku 3 hodiny
(závěrečné ročníkové opakování 7. ročníku)

V. Kapitalistická společnost a počátky socialistické společnosti (2. část) 25 hodin

- B** — Prohloubení krize kapitalistické společnosti.
Rozvoj socialistické společnosti v SSSR
Světová hospodářská krize a nástup fašismu (2 hodiny)
Formování protifašistické fronty (7 hodin)
Shrnutí základního učiva části tematického celku (1 hodina)
Vyvrcholení světové krize kapitalismu
— 2. světová válka (2 hodiny)
Napadení SSSR fašistickým Německem a změna charakteru války, rozmach národně osvobozenického hnutí (3 hodiny)
Přelom ve válce proti fašismu (4 hodiny)
Porážka fašismu a výsledky 2. světové války (4 hodiny)
Shrnutí základního učiva celku Kapitalistická společnost a počátky socialistické společnosti (2. část) (2 hodiny)

VI. Socialistická společnost a všeobecná krize kapitalismu 30 hodin

- A** — Vznik světové socialistické soustavy (9 hodin)
B — Budování světové socialistické soustavy a její obrany (8 hodin)

- C — Rozvoj světové socialistické soustavy (12 hodin)
 Shrnutí základního učiva celku Socialistická společnost a všeobecná krize kapitalismu (1 hodina)
 Ročníkové shrnutí základních dějepisných poznatků 2 hodiny
- VII. Poučení z dějin pro současnost a budoucnost 6 hodin
 Závěrečné shrnutí o smyslu a významu dějepisného vzdělávání pro život občana socialistického státu
- Obsah tematických celků:
- Vstup do vyučování dějepisu v 8. ročníku 3 hodiny
 Obsah vstupního opakování tvoří vedle poznatků i jejich historické, marxisticko-leninské hodnocení v rozsahu závěrečného ročníkového shrnutí 7. ročníku, s důrazem na synchronii obecných a národních dějin.
- V. Kapitalistická společnost a počátky socialistické společnosti (2. část) 25 hodin
 B — *Prohloubení krize kapitalistické společnosti. Rozvoj socialistické společnosti v SSSR*
- Světová hospodářská krize a nástup fašismu 2 hodiny
 Příčiny, průběh a důsledky kapitalistické světové hospodářské krize — boj pracujících ve vyspělých průmyslových zemích a jejich radikalizace
 Nástup fašistické diktatury v Německu a rozvoj autoritativních režimů v Evropě — fašismus jako zbraň velkoburžoazie proti pracujícím a socialismu, jeho protisovětský a protidemokratický charakter. Agresivita fašistických režimů — německý, italský, španělský fašismus a jeho akce
- Formování protifašistické fronty 7 hodin
 Seskupení protifašistických sil — VII. kongres Komunistické internacionály a taktika lidové protifašistické fronty — aktivizace demokratických sil
- Hospodářský rozvoj SSSR — socialistická ústava, vstup SSSR do Společnosti národů a jeho politika kolektivní bezpečnosti — spojenecká smlouva s Francií a s Československem
 Průběh a důsledky hospodářské krize v Československu
 KSČ a taktika jednotné fronty pracujících — mostecká stávka
 Politická situace v Evropě v letech 1936—1938:
 italská agrese, militarizace Německa, občanská válka ve Španělsku
 Mezinárodní pomoc pokrokových sil španělské republiky a politika nezasahování západních mocností — otevřená podpora fašismu a jeho protisovětské politiky — německá okupace Rakouska
 Fašizující tendence československé velkoburžoazie a ohrožení ČSR fašistickým Německem

Fašizace německé menšiny v ČSR — linie VII. sjezdu KSČ: lidová fronta proti fašismu a na obranu republiky — Levá fronta a pokroková angažovanost umění
 Klerofašistické seskupení slovenské buržoazie a jeho cíle — plán KSČ na hospodářské povznesení Slovenska — obrana ČSR
 Německý útok proti ČSR — zrada západních spojenců
 Mnichovská konference — zrada československé velkoburžoazie
 Postoj SSSR a jeho politika
 Vývoj politické situace na Slovensku — vznik Česko-Slovenska a jeho postupná fašizace — zákaz činnosti KSČ a její přechod do ilegality
 Rozbití Československa fašistickým Německem: vyhlášení samostatnosti Slovenska, zřízení německého protektorátu v českých zemích, obsazení tzv. Podkarpatské Rusi Maďarskem

Shrnutí základního učiva části tematického celku (1 hodina)
 Světová hospodářská krize a její průběh odhalují celkovou krizi kapitalismu — reakční velkoburžoazie využívá otevřenou diktaturu — fašismus
 Prohloubení imperialistických rozporů, avšak společný cíl: antisovětiismus a zničení SSSR
 Postavení Československa v třicátých letech jako výsledek imperialistické orientace československé buržoazie
 Ohrožení Československa fašistickým Německem a zrada západních spojenců jako součást protisovětské koncepce imperialistické politiky
 Rozbití Československa a jeho příčiny vnější i vnitřní

Vyvrcholení světové krize kapitalismu: — 2. světová válka 2 hodiny
 Začátek 2. světové války — agresivní vpád fašistického Německa do Polska — tzv. podivná válka na západní frontě
 Válečná tažení fašistického Německa do severní, západní a jižní Evropy — taktika bleskové války
 Německý okupační režim a nacistický teror v protektorátu. Klerofašistický režim Slovenské republiky
 Začátky protifašistického boje v našich zemích. Domácí a zahraniční komunistický a občanský odboj — jeho cíle a prostředky

Napadení SSSR fašistickým Německem a změna charakteru války — rozmach národně osvobozeneckého hnutí 3 hodiny
 Napadení SSSR fašistickým Německem a jeho spojenci — taktika bleskové války a obrana proti ní — porážka německých armád u Moskvy — konec bleskové války
 Velká vlastenecká válka lidu SSSR — blokáda a obrana Leningradu, sovětsko-německá fronta, hlavní bojiště 2. světové války

Napadení USA Japonskem — vstup USA do války, vznik protihitlerovské koalice

Obrana koloniálního panství imperialistických států v Africe a v Asii
Nacistický teror na dobytých územích, rozmach národně osvobozenického hnutí

Formování hnutí odporu a vznik partyzánských hnutí
Protifašistický boj Čechů a Slováků v letech 1941—1942 — formy domácího odboje: první partyzánské skupiny
Československé vojenské jednotky v zahraničí a účast v evropském partyzánském hnutí — vznik československé vojenské jednotky v SSSR
Účast českých a slovenských vojáků v bojích partyzánských jednotek v SSSR

Prohloubení okupačního teroru v českých zemích — heydrichiáda a Lidice

Přelom ve válce proti fašismu 4 hodiny

Vrchol fašistické agrese v SSSR — historické bitvy u Stalingradu a Kurška — konec německé bojové iniciativy

Začátek osvobozování SSSR — bojové akce spojenců v Africe a kapitulace Itálie — konference v Teheránu

Osvobozování jihovýchodní a střední Evropy Sovětskou armádou — rozklad fašistických režimů v Evropě, vzestup lidového hnutí odporu národně osvobozenického charakteru

Varšavské povstání — otevření druhé fronty v Evropě

Československo-sovětská smlouva 1943. Bojová cesta československých jednotek v SSSR

Hlavní síly domácího a zahraničního národně osvobozenického hnutí a jejich cíle — krize klerofašistického režimu na Slovensku — vznik Slovenské národní rady a Vánoční dohoda, slovenské protifašistické síly a partyzánské skupiny

Slovenské národní povstání — začátek národní a demokratické revoluce v Československu. Průběh bojů a politických akcí — pomoc SSSR. Dukelská operace Sovětské armády — ústup povstalců do hor a prohloubení lidového charakteru povstání

Porážka fašismu a výsledky 2. světové války 4 hodiny

Jarní ofenzíva Sovětské armády 1945 — jaltská konference

Pád Berlína, konečná porážka fašistického Německa — postupimská konference

Podíl SSSR na porážce Japonska — použití atomové bomby, demonstrace síly USA. Rozhodující podíl SSSR na porážce fašismu a jeho důsledky pro uspořádání světa

Osvobozování Československa Sovětskou armádou 1944—1945

Moskevské porady o poválečném uspořádání obnoveného Československa — vznik Národní fronty

1. vláda Národní fronty, Košický vládní program — prohloubení národní a demokratické revoluce

Rozklad okupační moci v českých zemích, teror proti obyvatelstvu
Osvobozování Moravy a Slovenska Sovětskou armádou, polskými a rumunskými jednotkami, západních Čech spojeneckými vojsky

Účast 1. československého armádního sboru na osvobozovacích bojích
Květnové povstání českého lidu a Pražské povstání — pražská operace Sovětské armády — poslední boje 2. světové války v Evropě

Shrnutí základního učiva celku Kapitalistická společnost a počátky socialistické společnosti (2. část) 2 hodiny

Vnitřní rozpory imperialistického světa jsou trvalým zdrojem válek — protilidový charakter imperialistických válek

Boj dělnické třídy proti fašismu je součástí jejího třídního boje proti buržoazii

Zrada buržoazie na celonárodních zájmech je důsledkem její třídní sobeckosti, proto je třeba zbavit buržoazii rozhodující moci = cíl národní a demokratické revoluce

Druhá světová válka a proměny jejího charakteru ve vztahu k cílům, průběhu a výsledkům válečných akcí — národně osvobozenický charakter bojů — rozhodující podíl SSSR na porážce německého a japonského fašismu

Posílení mezinárodního vlivu SSSR — podmínky pro vznik světové socialistické soustavy

Hlavní etapy a události boje českého a slovenského lidu proti fašismu a za obnovení Československa — dvě linie a jejich ideové základy — Národní fronta a vítězství demokratických sil

VI. Socialistická společnost a všeobecná krize kapitalismu 30 hodin

A — *Vznik světové socialistické soustavy*

9 hodin

Poválečné uspořádání světa a rozpad protihitlerovské koalice (léta 1945—1949) 2 hodiny

Založení Organizace spojených národů — její úloha, cíle a prostředky

Vedoucí postavení USA v kapitalistickém světě — návrat k protisovětské politice — Trumanova doktrína

Studená válka a její cíle — rozpad protihitlerovské koalice

Poválečná obnova SSSR a mezinárodní prestiž SSSR

Vznik lidově demokratických států v Evropě a v Asii — Čínská lidová republika — základy světové socialistické soustavy

Národně osvobozenický boj v koloniích

Vývoj Československa od národně demokratické revoluce k revoluci socialistické (léta 1945—1948) 6 hodin

Uskutečňování Košického vládního programu — poválečná obnova hospodářství, odsun Němců, osídlování pohraničí, znárodnění — politický systém lidové demokracie a Národní fronty — volby 1946

Gottwaldova vláda Národní fronty a její Budovatelský program — zápas o lidově demokratickou strukturu společnosti a státu — politická linie VIII. sjezdu KSČ

Dvouletý plán poválečné hospodářské obnovy

Rozpory v Národní frontě — jejich třídní charakter, politické zneužití hospodářských těžkostí v roce 1947 buržoazií — pomoc SSSR

Politická krize na Slovensku — boj se zbytky klerofašismu, politická porážka buržoazie, politické změny na Slovensku

Pokus české a slovenské buržoazie o puč — únor 1948: politická linie KSČ, úloha lidových mas, politické řešení krize a jeho prostředky: generální stávka, Lidové milice, mobilizace lidu, sjezd závodních rad a zemědělských komisí

Vítězství socialistické revoluce v Československu

Třídní základy Národní fronty — akční výbory Národní fronty, prohloubení systému lidové demokracie — význam vítězství socialistické revoluce

Ústava 9. května — vítězství jednotné kandidátky Národní fronty ve volbách 1948, Klement Gottwald prezidentem republiky — sjednocení dělnické třídy

IX. sjezd KSČ 1949 — nový program: budování základů socialismu

Politický systém po socialistické revoluci — diktatura proletariátu

Deset bodů Klementa Gottwalda — hlavní úkoly budování socialismu

Vytvoření Československé lidové armády — zajištění obrany socialismu

Shrnutí základního učiva tematického celku 1 hodina

Protifašistický boj za účasti SSSR dostává národně osvobozenecský charakter revolučního zaměření:

vznik lidově demokratických států, národně osvobozenecský boj v koloniích — definitivní třídní rozdělení světa

Rozpad protihitlerovské koalice a jeho třídní důvody — pokusy imperialismu o zastavení světového vývoje — studená válka proti SSSR

Přerůstání národní a demokratické revoluce v Československu v revoluci socialistickou — politický zápas buržoazie s lidovými masami pod vedením KSČ — únor 1948 a jeho charakter a význam

IX. sjezd KSČ — počátek budování socialismu, nová éra našich dějin
B — *Budování světové socialistické soustavy a její obrany* 8 hodin

Budování světové socialistické soustavy a změna taktiky boje proti socialistickým státům

Krize a rozpad koloniální soustavy 4 hodiny

Vytvoření útočných aliancí imperialistických států a intervenční války v koloniích, protiimperialistický boj koloniálních zemí — neokolonialismus, jeho hospodářské základy a cíle

Sovětské úspěchy v hospodářství a vědě — kosmický výzkum a rozvoj atomové energie

Neúspěch studené války a nová taktika boje proti socialismu — vnitřní diverze

Hospodářské společenství Rady vzájemné hospodářské pomoci, politiko-obranný svazek Varšavské smlouvy

Pokusy imperialistických států o otevřenou intervenci proti pokrokovým silám — Suez, Maďarsko 1956; jejich porážka

Upevňování socialismu v SSSR — XX. sjezd KSSS a obnovení leninských principů komunistického hnutí

Mírová politika SSSR a socialistické soustavy — principy a cíle

Porady dělnických a komunistických stran v Moskvě — Manifest míru a princip mírového soužití

Vítězství lidových sil na Kubě — prohlubování spolupráce lidově demokratických států — koordinace hospodářských plánů

Budování základů socialismu v Československu po roce 1949 3 hodiny

Cíle prvních pětiletok, změny v hospodářské struktuře státu, industrializace Slovenska, rozvoj surovinové základny, energetiky a těžkého průmyslu, strojírenství a chemie

Jednotná zemědělská družstva a kolektivizace v zemědělství — základy zemědělské velkovýroby

Modernizace průmyslu

Kulturní revoluce — demokratizace kultury a vzdělání — socialistická inteligence

Změny v myšlení pracujících, nový vztah k práci: údernické hnutí, brigády socialistické práce

Změny v životním stylu pracujících: sociální jistoty, životní úroveň

Úspěchy a problémy budování základů socialismu — prohloubení vedoucí úlohy KSČ, náprava chyb a rehabilitace

Socialistický charakter ústavy z roku 1960 — vyhlášení ČSSR

Shrnutí základního učiva tematického celku 1 hodina
Rozpad koloniálního systému a změna poměru sil ve světě — změna taktiky boje imperialismu proti státům socialistické soustavy a jejich spojencům
Neúspěch studené války i vojenské intervence imperialismu
Vyrovnání předstihu USA ve výzkumu atomové energie Sovětským svazem a jeho prvenství v kosmickém výzkumu
Mírová iniciativa socialistických států a komunistických stran
Prosazení základních principů socialismu v hospodářství, politice, kultuře a životním způsobu pracujících v Československu — nová, socialistická ústava z roku 1960

C — Rozvoj světové socialistické soustavy 1960—1980 12 hodin
Trvalý rozvoj socialistické soustavy 3 hodiny
Prohloubení socialistické kooperace a upevnění spojenectví socialistických států — princip mírového soužití a spolupráce, pomoc rozvojovým zemím — Program míru XXIV. sjezdu KSSS
Politika kolektivní bezpečnosti v Evropě — Helsinky 1975
Rozvoj hospodářství SSSR — úspěchy v kosmu, posilňování obrany
Postavení socialistické soustavy ve světě a její perspektivy

Prohloubení všeobecné krize kapitalismu a jeho důsledky 2 hodiny
Trvalá krize imperialismu a její důsledky — konec nadvlády v Organizaci spojených národů
Nástup států skupiny „nezúčastněných“ a tzv. třetího světa
Omezenost hospodářské konjunktury kapitalismu — trvalé sociální napětí v imperialistických státech, masová nezaměstnanost, militarizace politiky a hospodářství — neofašismus
Neúspěch politiky „vnitřní diverze“ proti socialistickým státům, nová taktika: závody ve zbrojení a konfrontace síly, zneužití vědy pro boj o ovládnutí světa
Současná politická struktura světa a situace boje za mír, pokrok a socialismus — třídní rozdělení světa a principy soužití

Rozvoj socialistické společnosti v Československu 7 hodin
Rozvoj ekonomické základny socialismu ve 3. a 4. pětiletce — cíle a problémy. Klíčové úspěchy šedesátých let a charakteristika dosaženého stupně vývoje. XIII. sjezd KSČ — nedůslednost v hledání nového způsobu řízení společnosti, důsledky.
Příčiny a průběh společenské krize v letech 1968—1969, pokusy o její zneužití pro cíle kontrarevoluce, překonávání krize, postup marxisticko-leninských sil, vznik československé federace.

Poučení z krize — XIV. sjezd KSČ a nový program strany — budování rozvinuté socialistické společnosti

Spojení nástupu vědeckotechnické revoluce a rozvoje socialistické společnosti. Rozvoj kultury. Modernizace výroby a řízení — nový rozvoj iniciativy pracujících. Průmyslová výroba a její zdokonalování, investice do atomové energetiky, průmyslová velkovýroba v zemědělství

Prohlubování spojeneckých svazků se socialistickými zeměmi — podepsání nové smlouvy o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci mezi ČSSR a SSSR (1970)

Vojensko-politická spolupráce při obraně socialismu. Budování rozvinuté socialistické společnosti v ČSSR v 70. letech a na počátku 80. let. Současné úkoly a perspektivy budování socialismu v ČSSR, její pevné místo v socialistickém společenství — XVII. sjezd KSČ

Shrnutí základního učiva celku Socialistická společnost a všeobecná krize kapitalismu 1 hodina
Zákonitost cesty našich národů k socialismu, její historické kořeny a zkušenosti

Ročníkové shrnutí základních dějepisných poznatků 2 hodiny
Hnací silou historického vývoje ve 20. století je zápas mezi socialismem a kapitalismem o vedoucí postavení ve světě
Trvalá krize kapitalismu je zákonitým projevem jeho postupného zanikání a konečného překonání socialismem (komunismem)
Boj proti fašismu, nejreakčnějšímu projevu diktatury velkoburžoazie, spojil lidové masy s komunistickým hnutím, nositelem revolučních přeměn společnosti
Neofašismus a neokolonialismus jako nástroje imperialismu v boji s pokrokovými silami soudobého světa

VII. Poučení z dějin pro současnost a budoucnost 6 hodin
(Závěrečné shrnutí dějepisného poznání)

Přehled dějinného vývoje podle marxisticko-leninské periodizace
Charakteristika proměn lidské společnosti od předtřídní ke třídní otrokářské, feudální, kapitalistické společnosti, k všeobecné krizi kapitalismu a nástupu a rozvoji socialismu
Nerovnoměrnost dějinného vývoje a jeho příčiny
Třídní boj — hlavní síla vývoje společnosti v antagonistickém období — revoluce v dějinách, jejich úloha a význam
Příčiny a charakter válek spravedlivých a nespravedlivých
Pokrokové národní tradice a revoluční tradice lidových mas
Upevňování uvědomělé brannosti v třídně rozděleném světě na obranu socialismu a vlasti
Velká říjnová socialistická revoluce a socialistická revoluce v Českoslo-

vensku a v dalších zemích — zákonitost vývoje od kapitalismu k socialismu

Historické poslání dělnické třídy a historická úloha komunistického hnutí a komunistických stran

Význam vědeckého komunismu při výstavbě socialistické společnosti a pro třídní boj proletariátu v kapitalistických zemích i pro národně osvobozenecký, protikoloniální boj rozvojových zemí

Internacionální charakter boje proletariátu — historická úloha dělnické třídy

Poslání dělnické třídy a historická úloha KSČ v dějinách Československa
Významné osobnosti mezinárodního a československého komunistického hnutí

Spolupráce socialistických zemí, perspektivy a zákonitosti vývoje socialistické společnosti

Cíle, prostředky a význam spolupráce socialistických zemí v oblasti hospodářství, politiky, techniky, vědy, kultury a obrany

Socialistický internacionalismus v mezinárodním dělnickém a komunistickém hnutí a jeho vliv na vztahy mezi socialistickými státy

Postavení a význam vyspělé socialistické ekonomiky, vědy a kultury v současném světě a perspektivy dalšího rozvoje

Význam ochrany životního prostředí a kulturních památek

Socialismus a komunismus — jediná cesta vyřešení základních problémů lidské společnosti současnosti i budoucnosti v podmínkách vědeckotechnické revoluce

PROSTŘEDKY K DOSAŽENÍ CÍLŮ PŘEDMĚTU

Řízení učební činnosti žáků

Metody a formy práce

Volba metod řízení učebního procesu je určována požadavkem jednoty cíle, obsahu a prostředku, souladu mezi očekávanými výsledky vyučování a způsobem jeho realizace. Protože klíčovým předpokladem je aktivní spoluúčast žáků ve všech fázích vyučování a jejich samostatná, produktivní práce, budou mít jednoznačně přednost metody, které rozvíjejí tyto požadavky v praxi nejen při prezentaci a objasňování učiva, ale také při jeho shrnování, zobecňování a upevňování i při jeho reprodukci, při prověřování, hodnocení a klasifikování výsledků práce. Všechno, co žáci v rámci řízeného vyučovacího procesu konají, musí být nejen účelné a produktivní, ale musí být také součástí celkového hodnocení žáka.

Při dějepisném vyučování vychází vyučující z určujícího požadavku plného objasnění, názorného předvedení a vysvětlení, výstižného shrnutí a přesného formulování učiva již ve vyučovacích hodinách. Jen procvičování a upevňování poznatků může být částečně přeneseno do domácí přípravy na vyučování.

Při zpřístupňování nového učiva učitel využije kombinaci metod slovního výkladu s metodami práce s dokumenty a s pomůckami se zřetelem k náročnosti odstupňování podle ročníků. Postupně vede žáky od pouhého plnění pokynů k samostatnému řešení úkolů — sem patří především práce s didaktickými pomůckami a prostředky. Důraz klade na dovednost čerpat z nich samostatně poznatky a formulovat je.

Při shrnování a upevňování poznatků a při jejich přeměně ve vědomosti uplatní metodu řízeného rozhovoru a úkoly obsahující přiměřené množství problémových prvků. Požaduje přesné a srozumitelné slovní formulace poznatků a jejich uvědomělé využívání v rozhovoru jako důkazů správnosti vyslovovaných hodnocení a tvrzení.

Při zobecňování poznatků soustavně vytváří systém základních pojmů, na kterých jsou výsledná zobecnění věcně založena. Proto klade velký důraz na systematické opakování a soustavné přiřazování nových poznatků k předcházejícím vědomostem na základě jejich věcných i významových vazeb.

K rozvíjení zájmů žáka o dějepisné vzdělávání a vyučování využívá pracovních postupů, které umožní žákům nejen aktivně spolupracovat, ale současně i uplatňovat vlastní zájmy. Účinným prostředkem motivace

je i účelná aktualizace dějepisného vyučování, která vychází z vazby historických poznatků na současnost.

Ve všech fázích vyučování učitel stanoví pro žáka přiměřené úkoly a pracovní postupy tak, aby žák mohl tyto úkoly samostatnou prací nejen splnit, ale jejich výsledků i dále využívat. Přitom dbá na věcně správné užívání termínů, pojmů a definic. Písemné zachycení nových poznatků v poznámkových sešitech se využívá k jejich systematizaci a k upevňování.

Při prověřování výsledků dějepisného vyučování a při jejich následné klasifikaci vytváří vyučující takové podmínky, v nichž by žák mohl uplatnit všechny získané vědomosti a dovednosti.

Domácí přípravu žáků řídí systémem otázek a úkolů zařazených za jednotlivé články v učebnici i samostatnými úkoly pro jednotlivce nebo skupiny žáků. Zadávané úkoly musí odpovídat možnostem žáků.

Vyučovací metody, postupy a formy práce učitel podřizuje cílům dějepisného vyučování tak, aby skutečně vedly k očekávaným výsledkům. Důležitým hlediskem je úměrná produktivnost použitých metod, která přispívá k tomu, aby žák pochopil a osvojil si podstatu učiva již ve vyučování.

Významným prostředkem žákovy aktivizace jsou sítě tradic, soustředující materiály k regionálním dějinám. Využívají se ve vyučování, ale také při zájmové a mimoškolní činnosti žáků a při motivaci práce oddílů Pionýrské organizace SSM.

V názorném vyučování se uplatní spolupráce s muzei, archívy a dalšími odbornými historickými pracovišti. Základním souborem pomůcek jsou však pomůcky pro vlastivědu, dějepis, literární výchovu, výtvarnou výchovu a brannou výchovu na základní škole vydané v n. p. Komenium, případně pomocné materiály vysílané pro školy Československým rozhlasem a Československou televizí.

Rozvoj individuálních předpokladů a zájmů žáků o dějepisné vzdělávání

Zájmová činnost žáků mimo vyučování má v podstatě dvojitý charakter:

1. Organizovaná zájmová činnost

vychází z práce zájmových kroužků na škole, v domech pionýrů a mládeže, v muzeích a sítích revolučních tradic.

Výsledky jejich práce motivují žáka pro školní dějepisné vyučování a jsou přínosem pro jeho dějepisné vzdělávání.

2. Neorganizovaná individuální zájmová činnost

vychází ze zájmů jednotlivce a z jeho možností a předpokladů. V ní se dějepis uplatňuje jako motivační a metodologický prvek, který ovlivňuje

je žákovu aktivitu. Sem patří všechny zájmy a okruhy sběratelské i kulturní. Tuto činnost pomůže vyučující usměrnit pokyny a radami k práci.

Ministerstvo školství České socialistické republiky

Učební osnovy základní školy — Dějepis 5.—8. ročník

Vydalo Státní pedagogické nakladatelství, n. p., v Praze

roku 1987 jako svou publikaci č. 31-20/1

Odpovědná redaktorka dr. Naďa Mýtinová

Technická redaktorka Irena Kolářová

Z nové sazby písmen Times vytiskly Jihočeské tiskárny, n. p., České Budějovice

Formát papíru 141 × 200 mm

Počet stran 48

AA 3,44; VA 3,83

Náklad 20 000 výtisků

Tematická skupina a podskupina 35

Vydání 1.

Cena brožovaného výtisku Kčs 3,50

502/22,816

111 3002

14-615-87 Kčs 3,50

